

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Afscheid van het vreemdelingenrecht

Op de laatste zitting kwam het relaas van een Chinese asielzoeker aan de orde. Het verslag in het nader gehoor luidde letterlijk als volgt:

‘U krijgt nu de gelegenheid in uw eigen woorden te vertellen waarom u China heeft verlaten.’

De heer W. verklaarde hierop het volgende:

‘Mijn vader is toen ik een jaar of zeven was aan een ziekte overleden. Toen had ik alleen nog mijn oude moeder. Ik heb altijd met haar op het land gewerkt, tot ik 27 jaar oud was. Er kwam toen iemand langs, die vroeg of ik niet het land uit wilde. Ik wilde dat wel, maar wist niet op welke manier. Die persoon zei dat het erg goed was in het buitenland. Hij heeft vervolgens alles geregeld.’

Kanslozer kan een asielverzoek niet zijn. Eerlijker ook niet. In sommige kringen heet een dergelijke vreemdeling een gelukzoeker. Dat is diffamerend bedoeld. Meestal bestaan die kringen zelf uit gelukzoekers, maar als een Nederlander geluk zoekt, dan is dat een gewaardeerd teken van vitaliteit. Toch heeft het relaas in zijn soberheid een zekere schoonheid. Elke zin roept verbeelding op.

Asiel gaat uit van menselijke nood. En de oorzaken van die nood kunnen gelegen zijn in de natuur, in het menselijk lichaam, dat ook natuur is, en in de medemens. Wat in relevante mate schrijnend is, wat een klemmende reden van humanitaire aard oplevert, wat van een bijzondere hardheid getuigt, het is allemaal zo veel mogelijk benoemd en vastgelegd in regelgeving en jurisprudentie. En al die regels en rechtspraak honoreren niet de barre ellende die de mens in een traag maar gestaag proces ondervindt van de natuur. En ook niet het leed dat de desintegratie van het eigen lichaam oplevert. Alleen wat de ene mens de ander aandoet, in de vorm van foltering en discriminatie, in etnisch geweld en religieuze waanzin, biedt een opening in de gesloten grens. Een ploeterende boer met een oude moeder heeft hier dan ook weinig te zoeken. Als de boer op de plaatselijke markt was gaan staan met een bord waarop hij meedeelde dat Tibet onafhankelijk moest worden, dan zou hij – ik sla nu een paar tussenstappen over – met alle egards in Nederland zijn ontvangen. Dat is wat het vreemdelingenrecht op den duur zo onbevredigend maakt.

Op dezelfde zitting trad in een andere zaak een advocaat op die zijn cliënt had aangeraden een hernieuwde aanvraag te doen. Een dergelijke aanvraag betekent uiteraard dat onmiddellijk art. 4:6 Awb om de hoek komt kijken dat waakt tegen elk verkapt hoger beroep. Desgevraagd kende de advocaat het wetsartikel niet, en daartoe uitgenodigd kon hij op deze preliminaire kwestie geen commentaar leveren.

Om redenen die wel te achterhalen zijn, namelijk de afwezigheid van marktwerking en een ernstig tekort aan interne zuivering, handhaaft het vreemdelingenrecht relatief veel slechte advocaten. Zij gaan maar door, jaar in, jaar uit, en weten telkens te melden hoe deerniswekkend de situatie van hun cliënt is. Voor elke betrokken vreemdeling is die bijstand een extra ramp.

Ook dat is een reden waarom bij vlagen de praktijk van het vreemdelingenrecht terneerdrakkend kan zijn.

Rest mij, nu ik als rechter naar een andere sector vertrek, een saluut aan de advocaten die met grote inzet en deskundigheid aan het vreemdelingenbedrijf verbonden zijn. Voor wie de situatie van een cliënt nooit helemaal door de regels wordt gedekt. Die in alle eerlijkheid de kansen met hun cliënt doornemen. Die aan de ene kant gaan waar geen weg lijkt te zijn, maar aan de andere kant de cliënt een kansloze procedure besparen. Zij zijn de ware wegbereiders.